

Голові разової спеціалізованої ради
з розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії
Міжрегіональної Академії управління
персоналом, докторові юридичних наук,
професору
Заросилу В. О.

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата юридичних наук Лісовської Юлії Петрівни, на дисертаційну роботу Мартинюка Сергія Олександровича на тему «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертаційної роботи «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки» зумовлена тим, що використання розвідки з відкритих джерел, як інструменту забезпечення національної безпеки, набуває системозначущого характеру в умовах гібридних загроз, інформаційних операцій та трансформації сучасного безпекового середовища. OSINT перестає бути суто технологічним явищем і перетворюється на інституціоналізований елемент державної безпеки, здатний забезпечувати оперативне виявлення ризиків, аналіз поведінкових та структурних змін у зовнішньому й внутрішньому середовищі, а також підтримку прийняття управлінських рішень у сфері оборони та державного управління. В Україні, з огляду на триваючу збройну агресію ворога та масштабне застосування дезінформаційних практик, потреба в нормативно впорядкованій та адміністративно узгодженій системі використання відкритих джерел інформації є критичною. Сучасні загрози демонструють, що без належної правової регламентації OSINT, включаючи визначення його суб'єктів, повноважень, порядку збору й обробки даних, механізмів міжвідомчої взаємодії та відповідальності за неправомірне використання інформації, держава не здатна забезпечити ані ефективності, ані законності цього інструменту.

Особливої ваги ця тематика набуває у контексті євроінтеграційного курсу України, що передбачає гармонізацію механізмів інформаційної та розвідувальної діяльності з підходами Європейського Союзу та НАТО, де OSINT розглядається як інструмент стратегічного попередження, протидії гібридним загрозам та аналізу інформаційного середовища. Водночас національне законодавство залишається фрагментарним: хоча у законодавчих актах, зокрема Законі України «Про національну безпеку України», визначено загальні функції та завдання сектору безпеки й оборони, спеціальні процедури, принципи та стандарти OSINT ним не унормовано. Відсутність цілісної адміністративно-правової конструкції призводить до дублювання функцій між різними органами, нерівномірності практики застосування, колізій у доступі до даних та непрозорості процедур обробки інформації, що у свою чергу створює загрози для прав людини, у тому числі щодо захисту персональних даних та свободи вираження поглядів.

Додатковим чинником актуальності є те, що OSINT дедалі частіше використовується не лише державними суб'єктами, але й недержавними акторами, включаючи журналістські розслідувальні організації, волонтерські аналітичні спільноти та приватний сектор. Це створює нову архітектуру інформаційної взаємодії, в рамках якої адміністративно-правовий механізм повинен забезпечувати баланс між безпековими інтересами держави та свободою інформаційної діяльності, не допускаючи надмірного втручання у цифрові комунікації та ринок інформаційних послуг.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз поданої до захисту дисертації показує, що робота має логічну послідовність викладення результатів дослідження, поставлені завдання є ґрунтовно розглянутими і завершені практично значущими висновками.

У дисертації визначено 9 завдань, які націлені на розкриття мети дослідження.

Ступінь наукової обґрунтованості викладених у дисертації положень, висновків, рекомендацій, а також їх достовірність, гарантується, насамперед, використанням широкої джерельної бази та раціональним підбором методів наукового дослідження. Методологічну основу дисертації складають загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання. Діалектичний підхід дав змогу дослідити зміст суспільних відносин у сфері адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у контексті їхнього сучасного стану та тенденцій розвитку. За допомогою логіко-семантичного методу сформульовано авторські поняття та запропоновано тлумачення термінам та категоріям у досліджуваній сфері. Метод порівняльного правознавства сприяв дослідженню змісту законодавства інших країн щодо функціонування OSINT та розробці шляхів його імплементації. Системно-структурний та системно-функціональний методи дали змогу розкрити зміст складових механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, з'ясувати функціональні зв'язки між його елементами. За допомогою спеціально-юридичного і емпіричних методів було здійснено збір і аналіз інформації щодо адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, а структурно-логічний метод дав змогу сформулювати шляхи вирішення проблем щодо забезпечення національної безпеки з використанням OSINT.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки.

Найсуттєвіші результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну, конкретизовано в наступних наукових положеннях. Обґрунтовано, що розвідка з відкритих джерел (OSINT) у сфері національної безпеки – це цілеспрямований процес збору, обробки й передачі інформації, що здійснюється суб'єктами OSINT з метою виявлення, попередження й нейтралізації потенційних і актуальних загроз національній безпеці з подальшим переданням інформації уповноваженим органам для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на захист національних інтересів, забезпечення стабільності та безпеки суспільства й держави; сформульовано поняття механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки, висвітлено його мету та надано характеристику шляхом виокремлення і дослідження складових елементів, властивостей, принципів та функціонування; аргументовано прийняття спеціального законодавчого акту, що має врегульовувати діяльність відповідних розвідувальних та правоохоронних органів зі здійснення розвідки з відкритих джерел; створення незалежного наглядового органу за здійсненням розвідки з відкритих джерел; впровадження єдиної інформаційної платформи для обміну інформацією між суб'єктами OSINT; пошук альтернативних джерел фінансування та інвестування у технології збору та аналізу даних; розширення міжнародної співпраці у сфері OSINT; підвищення кваліфікації та підготовки спеціалістів зі здійснення розвідки з відкритих джерел.

Позиції наукової новизни, що виносяться на захист цілком обґрунтовані, логічні та актуальні. Результати дисертаційного дослідження – наукові положення та практичні рекомендації базуються на достовірному матеріалі. Таким чином, не викликає сумнівів достовірність та наукова новизна одержаних результатів. В цілому, є підстави стверджувати, що обрана наукова проблема автором детально вивчена та опрацьована. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 9 наукових працях, серед яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у

міжнародному науковому виданні, 4 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Практичне значення дисертації Мартинюка С. О. полягає в тому, що наукові положення роботи втілені в конкретні пропозиції, методики, рекомендації та мають придатну для використання у юридичній галузі форму.

Результати дослідження знайшли своє відображення у навчальній та практичній сферах, зокрема у: *науково-дослідній діяльності* – для подальших загальнотеоретичних та галузевих досліджень адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; *правотворчості* – як теоретичне підґрунтя для вдосконалення чинного законодавства, яке регулює адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки; *правозастосовній сфері* – для покращення правозастосовної діяльності суб'єктів OSINT у сфері національної безпеки; *освітньому процесі* – для підготовки навчально-методичних матеріалів, проведення лекцій, під час викладання таких дисциплін як: «Адміністративне право України», «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу», у процесі підготовки навчально-методичних комплексів дисциплін, підручників, навчальної та прикладної літератури.

Дискусійні положення та основні зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи актуальність, обґрунтованість, достовірність, наукову новизну, наукове та практичне значення проведеного Мартинюком Сергієм Олександровичем дисертаційного дослідження, слід звернути увагу на дискусійні моменти і висловити зауваження щодо окремих положень роботи:

1. У рамках підрозділу 2.2 «Суб'єкти механізму адміністративно-правового забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», автор акцентує увагу на ролі кадрів у OSINT-діяльності. Зокрема, зазначає, що «для забезпечення ефективності діяльності суб'єктів механізму

адміністративно-правового функціонування OSINT у сфері національної безпеки України ключову роль відіграють професіоналізація та спеціалізація кадрів, які безпосередньо здійснюють розвідку з відкритих джерел». Надалі, продовжується акцентування уваги на ролі кадрів «Професіоналізація також сприяє адаптації до нових викликів, оскільки постійне навчання і вдосконалення компетенцій дозволяють кадровому складу своєчасно реагувати на зміни у цифровому середовищі та появу нових загроз» (с. 143 дисертації). Водночас, питання професійних вимог, чи бодай відповідності тих чи інших компетентностей певних освітніх програм саме для подальшої діяльності фахівця з OSINT у сфері національної безпеки, в роботі не розглядається. Натомість, дисертація значно виграла б від більш деталізованого розкриття проблеми кадрової підготовки у досліджуваній галузі.

2. У автора є цікаві й корисні пропозиції по тексту дисертації, зокрема – щодо необхідності прийняття Закону України “Про розвідку з відкритих джерел (OSINT)”, створення незалежного парламентського комітету з питань здійснення контролю за діяльністю суб’єктів OSINT; створення постійного міжвідомчого органу, до якого входитимуть представники основних державних органів, що займаються OSINT (розвідувальні служби, правоохоронні органи, Міністерство оборони, Служба безпеки України, Державна служба спеціального зв’язку та захисту інформації, інші суб’єкти); впровадження єдиної інформаційної платформи між суб’єктами здійснення OSINT. На переконання рецензента, їх варто би було не лише виокремити у висновках, але й сформулювати у вигляді законотворчих пропозицій та спрямувати до суб’єктів законотворчої ініціативи.

3. У тексті дисертації трапляються орфографічні, стилістичні, пунктуаційні помилки. До того ж, робота містить слова іншомовного походження, які мають українські відповідники. Звісно, це пояснюється специфікою теми дослідження, проте, хотілось би, щоб здобувач уважніше ставився до викладу та оформлення результатів дослідження.

Водночас, перелічені дискусійні моменти не погіршують в цілому позитивного враження від дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація Мартинюка Сергія Олександровича є логічно-структурованим дослідженням, у якому розкрито можливості застосування OSINT у сфері національної безпеки та адміністративно-правового забезпечення цих процесів. Структура роботи збалансована, її складові частини повністю розкривають основні завдання дослідження. Висновки та рекомендації належно обґрунтовані й підкріплені теоретичними положеннями.

Ознайомлення з дисертацією та публікаціями, дає підстави стверджувати, що сформульовані Мартинюком С. О. наукові положення, висновки та практичні рекомендації мають належний рівень наукової новизни. Аналіз тексту дисертації доводить, що вона характеризується високим фаховим науковим рівнем та відповідає вимогам до наукових робіт відповідного ступеню.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам. Дисертація Мартинюка Сергія Олександровича «Адміністративно-правове забезпечення функціонування OSINT у сфері національної безпеки», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», характеризується значним ступенем наукової новизни, має належне оформлення, а ключові ідеї та напрацювання автора були доведені до уваги наукової спільноти публікаціями автора.

Представлена дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування

рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами). Відповідно, Мартинюк Сергій Олександрович, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук,
завідувач кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права
Міжрегіональної Академії управління
персоналом

Юлія ЛІСОВСЬКА